

't hupke

Verenigingsblad van de West Brabantse Vogelwerkgroep

Nr 185 Zomer 2021

<p>Inhoud</p> <p>Vogels houden van Breda 3 Uit het archief; de Cetti's zanger 4 Toevallige waarneming 5 En weer was daar die Havik 6 Vier Steenuil-territoria bedreigd 7 Werken in vogelrevalidatie centrum 9 Levenslessen 10 De Kleine Karakiet 11 Paniek in de uilenkast 13 Oeverzwaluwen 14 Waterdonken 15 Knobbelswanen verjagen 15 Exoten 17 Dagje vogelen met Cisca 19 Bannenberg 20 Natuurgebied in de regio, Gat van de Ham 20 Bijzondere waarneming, de Regenwulp 21</p>	<p>'t Hupke is een uitgave van de West Brabantse Vogelwerkgroep en wordt 4x per jaar toegezonden aan onze leden. Het lidmaatschap loopt per kalenderjaar. Opzegging kan alleen schriftelijk bij de secretaris, uiterlijk 1 maand voor het begin van het nieuwe kalenderjaar. Bank NL76 INGB 0001 0637 12</p> <p>Bestuur Bert van de Haar (voorzitter) Ger Duijf (secretaris) Ineke Buijnsters (PR&communicatie.) Kees Wijnen (Penningmeester) Laurie Rijsdijk (bio-secretaris) Merel Roks (coördinator werkgroepen)</p> <p>Vormgeving en opmaak Martin van Leest</p> <p>Redactie 't Hupke Martin van Leest Jan Benoist redactie@westbrabantsevwg.nl</p> <p>Vaste medewerkers Raymond van Breemen Piet van Iersel Hans van der Sanden Willem Veenhuizen Harry van Vugt Ria Lambregts (foto's) Ineke Buijnsters Wilma Rasink</p> <p>Tekstcorrectie Henriëtte Huijgens Ad Rijnen Albert de Hoon</p> <p>Wijze van aanleveren Kopij per email aanleveren als Word bestand zonder opmaak. Grafieken en tabellen en foto's apart aanleveren per email</p> <p>Website www.westbrabantsevwg.nl Webredactie Ger Duijf website@westbrabantsevwg.nl</p> <p>Volgend Hupke Verzenddatum 1 september Aanleveren kopij 1 augustus</p> <p>Wenst u 't Hupke digitaal te ontvangen stuur dan een mail naar; secretaris@westbrabantsevwg.nl</p> <p>'t Hupke wordt gedrukt door; Printwall Breda Foto Voorkant: Ed van Zoonen</p>	<p>Er gloort licht aan het einde van de tunnel, wordt ons steeds gezegd. Alleen, niemand vertelt ons hoe lang de tunnel is. En licht gaat met een dusdanig hoge snelheid dat daardoor ook niet in te schatten is hoe lang die tunnel nog is.</p> <p>Daar kun je tegen strijden, moedeloos achterover gaan zitten of je aanpassen. Waarschijnlijk zal door velen het laatste gedaan zijn. Er kan nog best veel, maar wel met wat voorbereiding en beperkingen. En als het om het genieten van vogels gaat zijn er eigenlijk weinig tot geen beperkingen. Behalve als je van vogels wilt genieten buiten de landsgrenzen. Kortom; wij vogelaars hebben toch maar een heerlijke hobby! Recentelijk is er overleg geweest met Staatsbosbeheer omtrent het investeren in de wettelijk verplichte natuurcompensatie voor de schade door de nog te bouwen windmolens langs de A16. We hebben daarna een voorstel ingediend bij de provincie Noord-Brabant om deze compensatie te gebruiken voor het verbeteren en uitbreiden van het weidevogelgebied Rooskensdonk en het moerasgebied in Weimeren.</p> <p>Helaas kreeg ik net op de valreep voor het indienen van mijn bijdrage te horen dat de provincie niet akkoord gaat met het voorstel en dat Staatsbosbeheer de compensatie als geld gestort heeft gekregen. Ik zal daar nog achteraan gaan, want dit 'riekt' laten we maar zeggen.</p> <p>Ik heb ook nog even de tijd genomen om vijf dagen vogels te gaan kijken in zowel Oostvaardersplassen als het Lauwersmeer. In het Lauwersmeer heb ik met eigen ogen mogen aanschouwen hoe de vogelgriep daar toeslaat onder voornamelijk de Brandganzen. Maar ook is duidelijk te merken dat de natuurgebieden steeds meer recreatie-gebieden gaan worden. Er waren veel dagjesmensen zonder kijker die daar rondliepen en vroegen waar we allemaal naar aan het kijken waren en wanneer de Zeearend zou verschijnen.</p> <p>Maar het was de moeite waard. Zo heb ik met eigen ogen, en camera, mogen aanschouwen hoe twee Buidelmezen op zeer ingenieuze wijze hun nestje aan het bouwen waren en dat op slechts vijf meter van een wandelpad door het natuurgebied. En afsluitend deel ik jullie mede dat ik na de komende termijn mijn werk als voorzitter zal neerleggen. Dat geeft de mogelijkheid om voldoende tijd te hebben om zaken over te dragen. Want ik stop dan ook echt.</p> <p>Uw Voorzitter, Bert van der Haar</p>
<p>Van de redactie</p> <p>Ook op de redactie ondervinden we nog steeds de gevolgen van corona. Excursie's worden niet gehouden en daardoor ook geen kopij. Gelukkig hebben onze vaste medewerkers nergens last van en blijven vrolijk schrijven, zo ook een aantal leden van onze Vwg die interessante artikelen aanleveren waarvan we allemaal kunnen genieten. Wij vonden het ook tijd worden om verantwoord papier te gaan gebruiken voor ons Hupke, vanaf dit nummer wordt 't Hupke gedrukt op duurzaam gecertificeerd papier.</p> <p>Veel leesplezier Jan en Martin</p>		

Ik weet niet hoe het u vergaat maar ik hoor dit jaar weer meer Merels en Groenlingen in de buurt. Het lijkt erop dat we de hoogste piek qua slachtoffers door het Geel en het Usutuvirus hebben gehad. Of is dit wishful thinking?.

Op het moment van schrijven ben ik er net in geslaagd afspraken te maken voor de eerste en tweede vaccinatie tegen Covid-19. Licht in de tunnel bij deze pandemie! Het begint er dus naar uit te zien dat we langzaam weer teruggaan naar een 'normaal' verenigingsleven'.

In elk geval wordt door de verschillende leden die zich bezighouden met het organiseren van onze verenigingsactiviteiten al weer gedacht over de eerste excursies, lezingen en cursussen.

Een goed teken dus.

In ons jaarverslag 2020 kunt u lezen dat alle overige activiteiten zoveel mogelijk zijn doorgegaan. Een compliment voor de leden die zich hebben ingezet om de vaste tellingen, beheer van nestkasten, onderhoud in de natuur, beschermingsmaatregelen, informatievoorziening, enz. met beperkte mogelijkheden te laten doorgaan.

In de bestuursvergadering van april hebben alle bestuursleden aangegeven door te willen gaan voor een volgende periode. Onze voorzitter, Bert van der Haar, heeft aangegeven dit nog maximaal twee jaar te willen doen. In deze periode kunnen we op zoek naar een geschikte vervanger/vervangster.

Binnen het bestuur gaat Merel Roks de taak vervullen van Algemeen Bestuurslid. Het algemeen bestuurslid ondersteunt de overige bestuursleden, heeft een variabel takenpakket en koppelt hierover terug in het bestuurs-overleg.

De werkzaamheden van de Coördinator Werkgroepen worden uitgevoerd zoals in het verleden, waarbij er tijdens het overleg met de werkgroepen van gedachten kan worden gewisseld met het hele bestuur.

Laurie Rijsdijk, onze Coördinator Bio-secretariaat, wil zich beter oriënteren op de werkwijze van de werkgroepen. Ze wil zich daarom regelmatig bij de activiteiten ervan laten zien.

Ook heeft ze aangeboden leden die met een nieuwe telling willen starten te ondersteunen. Denk hierbij aan MUS- en BMP-tellingen. Steekt u graag de handen uit de mouwen: de Knotwerkgroep is op zoek naar iemand die de werkzaamheden van deze groep wil coördineren.

Ook kan deze groep altijd handjes gebruiken.

Denkt u, ik wil best wel eens helpen bij een eenmalige activiteit geef dit dan door aan Ineke Buijnsters. Vele handen maken nog steeds licht werk.

Wij rekenen op jullie.

Ger Duijf

Voetballen of vogelen?

Nee, Biemeus blijft naar vogels kijken. Maar het is interessant om onze hobby, het kijken naar vogels, eens te vergelijken met een willekeurige andere hobby, het kijken naar voetbal. Dit om het een plaats te geven. Ik heb nog nooit een voetbalwedstrijd gezien, zelfs van een uitnodiging om in een skybox een wedstrijd van de plaatselijke club te bekijken heb ik geen gebruik gemaakt. Ook op de televisie ben ik het schoppen van een bal van links naar rechts en omgekeerd al binnen vijf minuten beu. Ik ben duidelijk dus geen liefhebber en mogelijk vooringenomen, maar het is gewoon kijken naar een bal en naar de voetballers waar niets mis mee is. Wat zijn de overeenkomsten en wat zijn de verschillen? Romeinse keizers zeiden het al: geef brood en spelen om het volk rustig te houden. Die spelen waren toen geen voetbalwedstrijden maar gladiatorgevechten. Brood is nu beschikbaar en spelen, in dit geval voetbalwedstrijden, worden massaal georganiseerd om een groot publiek te vermaken. Het genieten van mooi spel of van een mooie vogel roept dezelfde spanning op, alleen is het bij het laatste meer ingehouden emotie. Op een stoel gaan zitten om naar een wedstrijd te kijken is passief vermaak, naar buiten gaan om naar vogels te kijken is een activiteit en het is ook beter voor de gezondheid. Bewondering ontstaat als er onder moeilijke omstandigheden een doelpunt gemaakt wordt. Verwondering is het zien van een vogel die ons zijn bijzondere leven laat bewonderen. Kennis is niet nodig om naar voetballen te kijken; die is ook niet vereist om naar vogels te kijken. Alleen komt bij het laatste al vlug de wens een determinatiegids te raadplegen om te leren wat men ziet. Het is een ontdekkingsstocht zonder einde en verrijkt de geest. De voetballers hebben er geen last van als er duizenden mensen naar hun spel komen kijken, vogels voelen zich bedreigd als er massaal naar hen gekeken wordt, zeker als het opdringerig wordt. Vergankelijk wordt het als de wedstrijd voorbij is, bij vogels als deze gevlogen zijn. Alleen de herinnering blijft. De eindstand wordt vastgelegd, de waarneming kan genoteerd worden maar dat is niet noodzakelijk. Goed mogelijk dat voetballers en vogelaars in hun eigen bubbel leven maar voor een mogelijk conflict hoeft niet gevreesd te worden: zij komen elkaar zelden tegen. Nou ja, toets het maar eens aan uw eigen mening. Ik heb een keus gemaakt.

Biemeus

Stadse bijzonderheden, vogels (houden) van Breda!

Piet van Iersel en ik monitoren onder andere het project Driesprong voor de Huismus in het kader van het zogenaamde B5 project, (samenwerking tussen gemeenten, provincie en Vogelbescherming). Het betreft controle na renovatie van daken en nieuwbouw op de daar ingemetselde neststenen voor Gierzwaluw, Huismus en andere vogelsoorten. Tot op heden hebben we nog geen activiteiten bij de nestkasten waargenomen. Is het nog te koud of zijn de kasten nog te nieuw?.

Huisumus

Brabantpark, na dakrenovatie: plaatselijk zijn er meer activiteiten bij de opgeknapt daken. De mussen lijken zich te verplaatsen van de vernieuwde daken naar de nog bestaande oude daken. Die zijn van koopwoningen, die de woningbouwvereniging niet renoveert. Wel een aandachtspunt zijn de Kauwen.

Kauw

De Kauwen in het renovatieproject Brabantpark zijn inmiddels hun nestmogelijkheden in de schoorstenen kwijt. Dus zoeken ze naar vervangende mogelijkheden, en die hebben ze gevonden, en wel onder de plaatselijk aangebrachte zonnepanelen. Vele takken worden aangeslept en verwerkt tussen paneel en dakpannen.

Heggenmus

Afgelopen tijd fladderden en snelden ze achter elkaar aan. Af en toe nog volle zang, prachtig zo'n 'Spinnemenneke'. Die dialectnaam kende ik nog niet.

Roek

Al jaren is de Roek broedvogel in de stad. Vooral dit jaar is er een duidelijke vestiging in Doornbos, (Kapittelweg / Baliendijk). Misschien zijn er nog twee of drie nesten bij het Nolensplein en drie nesten in Bavel bij sporthal de Huif. Het is goed om te kijken waar ze voedsel gaan zoeken, want die terreinen zijn voor hun overleving ook belangrijk!

Ekster

Vanwege de kou kwamen ze in mijn tuin nog regelmatig van de pindakaas snoepen, zo behendig en alert dat zelfs de Kauwen het afkeken maar stil bleven. Zelfs flatbalkons werden geinspecteerd.

Steenuil

Mooi initiatief: tijdens onze derde rondgang in renovatieproject Wisselaar zagen we een steenuilenkast hangen aan de kopse gevel van een huizenblok. Enkele "bejaarden" zittend in een voortuin wisten ervan. Die twee mannen konden zelfs vertellen, in plat bredaans, waar de kast voor diende. Een paar dagen daarvoor hadden ze het kleine uiltje nog gezien en gehoord, prachtig.

Scholekster

Ze zijn nog maar weinig in de stad gezien, voedselzoekende "schollen" op gazons en in berm. Eerder waren ze bijna dagelijks hier bij ons in de straat aanwezig, maar al een maand is dat niet meer het geval. Zou het te koud zijn zodat ze naar vochtiger en beter voedselterrein zijn gegaan?.

Slechtvalk

Een artikel in De Stem meldt dat een koppel Slechtvalken zich heeft gevestigd in de nieuwe broedgelegenheid op de toren van de Grote Kerk. Waarschijnlijk is het een jong stel, afkomstig uit de nestkast op de luchtmachtoren.

Oeverzwaluw

Op 27 februari is de wand in de Waterakkers weer schoongemaakt en voorzien van nieuw zand. De vogels zijn alweer gezien en sommigen gaan de holten alweer inspecteren. Een klein aantal gaat alweer slapen in de rietoevers nabij het Scala-scholencomplex aan de Oosterhoutseweg. In de avondschemering mooi om mee te maken!

Grote Canadese Gans

Je kunt hem overal in de stad bij water, ruigere oevers en struiken tegenkomen. Nu vaak als koppel al dan niet met enkele jongen. Dat zijn dan de jongen van vorig jaar; die blijven nog een tot twee jaar bij de ouders. Ik heb nog geen jongen uit 2021 gezien. Wel zag ik van de Grauwe Gans een zestal pullen in de wijk Heilaar, bij Baanzicht.

Bosuil

Begin maart werd er al een jonge Bosuil (een takkeling) binnengebracht bij het Vogelrevalidatiecentrum in Zundert. Bosuilen zijn altijd vroeg met broeden. Geregeld heb ik ze gehoord in het voorbos van het Mastbos. Soms ook in het park en de boszone rond het voormalige 'seminarie IJpelaar.'

Meerkoet

Deze vogel is overal waar water is aan te treffen. Bij de Markendaalseweg, midden in het centrum, zat op 19 april op een van de eilandjes een Meerkoet met een al ongeveer twee weken oud jong.

Willem Veenhuizen

Uit het archief: de Cetti's Zanger

Nu in het voorjaar veel vogels uit hun winterverblijf terugkomen en ze allemaal hun zang weer laten horen, vond ik het tijd om een zangvogel uit het rietland als onderwerp te nemen. De Cetti's Zanger is een soort die hier pas sinds kort te horen is. Zien doe je hem nauwelijks al lijkt hij vlakbij je in het riet luidkeels zijn lied te zingen. Het grappigste vind ik dat je hem in oktober zelfs hoort zingen bij wandelingen door de Biesbosch. Vorige eeuw was hij nog een zeldzaamheid en moest je naar warme landen om hem te horen; nu kun je dat al in Breda. Ik zal hierna kort schetsen hoe de aantallen zich hier ontwikkeld hebben, met behulp van ons waarnemingenarchief, beheerd door Hans van der Sanden.

De eerste waarneming in ons archief dateert van 1 oktober 1973. Deze vogel werd waargenomen in de Biesbosch. In de Atlas van de West-Brabantse broedvogels, wordt opgemerkt dat er rond dat jaar een relatief grote populatie in de Biesbosch aanwezig is geweest, met 20 – 25 territoria in het topjaar 1978. Maar na de strenge winter van 1978/1979 daalde dit aantal. Na nog eens een strenge winter in 1984/1985 was het met deze standvogel gedaan. Pas in deze eeuw keerden ze terug. Maar in het boek "Vogels houden van Breda" staat nog geen enkel broedgeval in Breda vermeld. Kortom je moest wel in de Biesbosch zijn om ze kunnen vinden.

In de volgende tabel kun je zien hoe het aantal waarnemingen in de afgelopen vijftig jaar is toegenomen (let op: de laatste twintig jaar zijn in perioden van vijf jaar verdeeld).

periode	aantal waarnemingen in archief	getelde Cetti's zanger	Gemiddeld aantal per waarneming
1970-1980	1	1	1,00
1981-1990	1	1	1,00
1991-2000	0	0	0,00
2001-2005	1	1	1,00
2006-2010	40	47	1,18
2011-2015	547	624	1,14
2016-2020	2022	2203	1,09

De eerste waarneming in de gemeente Breda is gedaan door John Frijters op 5 september 2010 in de Lange Bunders en Slangwijk, een gebied ten noorden van de wijk Haagse Beemden. En dat is dus pas tien jaar geleden. Daarna gaan de ontwikkelingen snel: na 2011 zijn er al meer dan vijfhonderd waarnemingen en na 2016 worden dit er meer dan tweeduizend. Kortom, er is sprake van een explosieve toename.

Na 2010 zijn er al iets meer dan negenhonderd zingende vogels in de gemeente Breda waargenomen, waarvan vijfhonderd in Lange Bunders Slangwijk. Dit blijkt het favoriete gebied van deze vogel. In de Kamertjes verscheen hij pas in 2017.

Is de ontwikkeling van de Cetti's Zanger een voorbeeld van de klimaatverandering? Ruud Foppen, onderzoeker bij Sovon stelt: "Al eerder werd aangetoond dat verspreidingsgebieden van veel soorten verschuiven als gevolg van hogere temperaturen. Maar of soorten echt verdwijnen is moeilijker te zeggen omdat dit een traag proces is en alleen over een langere periode is waar te nemen. Hierop vooruitlopend zijn veranderingen wel waar te nemen via aantalsveranderingen." De resultaten van deze studie, laten zien dat de verwachte verschuivingen in de vogelgemeenschap als gevolg van klimaatverandering zich daadwerkelijk voltrekken bij grote groepen vogels in grote delen van de wereld. Met dit onderzoek is voor het eerst aangetoond dat klimaatverandering wereldwijd op grote schaal invloed heeft op de aantallen van vogelsoorten. De onderzochte soorten zijn bovendien een goede afspiegeling van de totale vogelbevolking want het betreft algemene soorten. Zo nemen in Nederland de Spotvogel en de Matkop af. Deze soorten nemen daarentegen in Noord-Europa toe. Voor andere soorten, zoals de Bijeneter en de Cetti's Zanger, verbeteren juist de klimatologische omstandigheden in Nederland.

Wat de Biesbosch betreft las ik laatst: "Werden in de Biesbosch in 2010 integraal 312 territoria geteld, nu (2019) waren dat er 1263."

Piet van Iersel

Bronnen:
Atlas van de West-Brabantse broedvogels, Swev, 2007
Atlas van de Nederlandse Broedvogels: SOVON, 2002
Boele, A. et al, Broedvogels in Nederland 2019; Sovonrapport 2021/2.

CETTI'S ZANGER, FOTO LUC HOOGENSTEIN

Toevallige, maar wel bijzondere, waarneming

Samen met mijn vrouw ben ik een paar dagen naar het Lauwersmeer geweest. Dit heeft een heel mooie en behoorlijk unieke waarneming opgeleverd.

Na een redelijke koude overnachting in de stacaravan (-4,5 graden) zijn we de volgende dag begonnen aan de verschillende natuurgebieden rond het Lauwersmeer, waarbij vanwege de juiste lichtinval ervoor werd gekozen om deze met de klok mee te gaan maken. Eerst heb ik geprobeerd bij het Jaap Deensgat Baardmannetjes te fotograferen door het riet, wat niet lukte. Ik hoopte op het kunnen maken van een foto van een Roerdomp, die je daar veelvuldig hoort, maar helaas niet ziet. Toen zijn we maar doorgereiden naar de zuidelijke gebieden. Op een gegeven moment zagen we een stel met een kijker naar een in blad komende wilg kijken en terwijl we langs liepen zag ik een bol aan een tak hangen, op nog geen vijf meter vanaf het wandelpad aan de oostzijde van de wilgenstruik. Gekscherend zeg ik nog: "Nestje van Buidelmees?" En het stel zei: "Inderdaad ze zijn hun nest aan het bouwen." Nou toen stonden we meteen stil en zochten ook een plekje met mooi zicht op het nestje. Dat was nog niet zo makkelijk want het waaide behoorlijk en daardoor zaten er steeds takjes in het beeld en zwaaide het nestje enorm heen en weer. En inderdaad, de twee vlogen af en aan en waren druk in de weer om hun nestje te vervolmaken. Zeer ingenieus zoals de rietpluimen om de takjes gedraaid werden om het nestje vast te houden aan de takjes en het minutieus van binnen uit volstoppen van de waarschijnlijk daar beter zichtbare openingen. Daar hebben we geruime tijd gezeten en foto's gemaakt. Twee dagen later zijn we teruggegaan, ze waren nog steeds druk bezig. Er zullen weinig mensen zijn die dit schouwspel met eigen ogen hebben mogen aanschouwen. Volgens de gegevens van Sovon zijn er niet zoveel broedpaartjes meer waargenomen in de afgelopen jaren. De foto's zijn gemaakt met een Canon5Div met 100-400mm lens. We zagen helaas ook de enorme aantallen slachtoffers van de vogelgriep onder de Brandganzen. Die waren meer aan de westzijde te vinden dan aan de oostzijde van het Lauwersmeer. Mij werd zelfs verteld dat er een dode jonge Zearend was opgestuurd om te kijken of deze daar ook aan overleden was.

Bert van der Haar

En weer was daar een Havik

Vier maanden nadat we een verbluffende ervaring hadden met een vrouwtje Havik - zie het artikel in het vorige Hupke - valt er weer een bijzondere Havik-ervaring te melden.

Tijdens de eerste BMP-A telling op 7 maart in onze omgeving hadden we al roepende Haviken gehoord. Verheugd stelden we vast dat ze in een bosperceel waren, niet zo heel erg ver van onze woning. Zouden ze daar blijven en een nest bouwen? We hadden zelfs het geluk man en vrouw Havik samen over te zien vliegen op het moment dat we de waarneming invoerden in Avimap.

En dan het is zaterdag 27 maart. In de middag staat Koos over het weiland uit te kijken als hij pal voor zich ineens een duikvlucht ziet en vier vleugels rond ziet dwarrelen. Twee vogels buitelen over het gras over elkaar heen. "Kom snel kijken" roept Koos "iets bijzonders". Op zo'n vijftien meter afstand van ons raam zien we een vogel boven op een andere vogel, die in doodsnood heftig probeert te ontsnappen. Geen kans helaas, de Houtduif zit in een ijzeren greep.

We roepen naar elkaar "Een Havik! of is het een Sperwer?" Kijkers en foto toestel snel gepakt.

De Havik houdt ons ondertussen angstvallig in de gaten, we duiken weg om hem niet te laten schrikken. Wat glurend achter de muur bekijken we de vogel beter en letten op details als wenkbrauwstreep, vorm van schouder, borst, vleugel, staart, kleur van de ogen en grootte van de snavel. Ik probeer wat foto's te schieten en zie dat de Havik dat maar niks vindt en twijfelt tussen wegvliegen of zijn prooi vasthouden. Hij duikt zelfs helemaal plat in het gras boven op de Houtduif.

Hij staat weer op, plukt aan de prooi die nog steeds spartelt. De Havik draait zich om, met de rug naar ons toe, maar dat vertrouwt hij toch ook weer niet. Dus draait hij weer om, de duif ondertussen stevig vastgeklemd, starend in onze richting. We zien zelfs het bloed aan zijn tenen zitten. De Havik blijft knijpen, bijten en plukken, de Houtduif blijft met de vleugels klapperen. De Havik kijkt steeds naar ons en dan ineens, schiet hij de lucht in met de zieldogende Houtduif in de poten geklemd. Dit is een staaltje kracht dat de Havik wel voor elkaar krijgt, een Sperwer niet. De foto toont alleen de poten van de Havik als hij wegvliegt met de geslagen Houtduif.

Wij kijken de foto's na, details zijn zo nog beter na te gaan. Ja, het is een prachtige adult man Havik geweest. Forse snavel, oranje ogen. Een specifiek detail dat we op een foto goed zien: de witte "directoire" gevormd door de volle, witte onderstaartdekveren, zoals het omschreven wordt in het handboek Vogels van Lars Gejl.

Het lijkt een feuilleton "sterk vogellatijn" te worden, maar de foto's bewijzen dat het waar gebeurd is. En zo'n bijzonder vogelavontuur willen we delen met meer vogelaars.

Mary Holleman

Vier Steenuilterritoria bedreigd in hun bestaan

1: Brielsedreef

Nabij de Brielsedreef zijn er plannen om drie woningen te bouwen. Dit wordt wellicht mogelijk door de aanpassing van het bestemmingsplan aldaar. Het betreft: Buitengebied Noord, herziening Brielse Dreef, Kettingdreef. Omdat hier uilen broeden heeft de Vogelwerkgroep indertijd bezwaar aangetekend tegen de wijziging van dit plan. Als we naar de Raad van State hadden gewild hadden we dit voor 26 februari 2021 moeten doen. Dat is niet gebeurd. Daar kom ik later op terug.

Uit ons bezwaarschrift van 28 januari 2020.

Het gebied waar de kavels in het kader van Ruimte voor Ruimte zijn gepland, is een leefgebied van de Steenuil en de Kerkuil, beide broedvogels bij Brielsedreef 82. Het voorkomen van beide soorten is genoegzaam bekend bij de ecologen van de gemeente Breda. Zij worden van het voorkomen van de Steenuil voortdurend op de hoogte gehouden, omdat de gemeente Breda de Steenuil tot doelsoort van het behoud van de biodiversiteit van de gemeente heeft benoemd.

FIGUUR 1: DEEL UIT HET BESTEMMINGPLAN.

Voor de Kerkuil is een geluidjager, hij moet de muizen die hij vangt met hulp van geluid zien te vinden. Meer geluid betekent dus meer moeite bij het zoeken naar prooidieren. Derhalve is een verhoging van de toelaatbare geluidsbelasting ongewenst. Van Steenuilen is bekend dat ze een zeer beperkt territorium en foerageergebied hebben. Ze zijn erg honkvast en niet verplaatsbaar. Naar aanleiding van een veldbezoek, dat plaatsvond op 9 mei 2018, werd door het ingenieursbureau Sweco geconcludeerd dat beide soorten niet voorkwamen. In die tijd van het jaar kun je geen waarnemingen van uilen in het gebied verwachten, die zijn namelijk al stil en zitten overdag in hun schuilplaats. Het gaat hier om een typische biotoop voor Steenuil en Kerkuil. Deze soorten zijn sterk gebonden aan kleinschalig agrarisch cultuurlandschap.

De huidige situatie is aantrekkelijk voor het foerageren van Steenuil en Kerkuil vanwege potentiële prooien, zoals muizen, insecten en regenwormen.

Wij vinden juist dat er niet anders geconcludeerd kan worden dan dat het biotoop wordt aangetast, en daarmee het voortbestaan van de soort daar ter plekke in het gedrang komt.

Ook heeft Bert van der Haar de gemeenteraad van Breda nog toegesproken, maar wat schetst onze verbazing: op 13 januari 2021 kreeg de Vogelwerkgroep een brief van de gemeente Breda (geschreven door een jurist Omgevingswet) waarin al onze bezwaren ongegrond werden verklaard. Daarom is zowel de toekomst van de Steenuil en Kerkuil hier onzeker.

Waarom gaan we dan toch niet naar de Raad van State? Om dat te begrijpen moet je de voorschriften voor de bescherming van de beide uilen grondig bestuderen; geen kleinigheid. Maar het komt er op neer dat het essentiële leefgebied in dit geval niet in een aanmerkelijke mate wordt aangetast. Ik heb ook nog de moeite genomen om met twee deskundigen contact op te nemen: hun conclusie was dat het geen zin heeft om hoger beroep aan te tekenen, vanwege de beperkte aantasting van het essentiële leefgebied.

2. Meulenspie

Bij de Meulenspie (Teteringen) wil de gemeente Breda een nieuw woningcomplex bouwen. De Meulenspie ligt naast de Scala VMBO (tegenwoordig Curio) en ten oosten daarvan is een groen stukje natuur dat al sedert 2006 bestemd is voor kantoren. Daar moet een acht verdiepingen hoog gebouw komen op nog geen honderd meter afstand van een nest van een Steenuil.

Daarom hebben we op 2 maart 2021 de gelegenheid gekregen om mondeling te reageren op het plan. Ik zet even onze ideeën kort neer:

- Parkeer onder de grond: maak kelders onder de nieuwe bebouwing,
- Geen of zo weinig mogelijk verlichting aan of bij de gebouwen,
- Bouw bij voorkeur in de U-vorm vanwege de geluidshinder vanaf de noordelijke ringweg. Het hoogste gebouw liefst aan de kant van de VMBO,
- Pas het bestemmingsplan aan en haal de woonbestemming uit het oude bestemmingsplan zo gauw dit kan. Zeker binnen het foerageergebied van de Steenuil,
- Neem de ideeën en aanbevelingen van het onderzoek van bureau Waardenburg over,
- Geef alleen vergunning voor een gebouw dat gebouwd is volgens het concept van natuurinclusief bouwen,

- Draag zorg voor het informeren van de behandelaars van de omgevingsvergunning dat in dat gebied Steenuilen voorkomen en dat daar binnen de daarvoor geldende wettelijke beschermmaatregelen (Wet natuurbescherming) gehandeld dient te worden.

De West Brabantse Vogelwerkgroep heeft dit in een uitgebreide brief op 16 maart 2021 aan het college van B&W bekend gemaakt. Ik weet dat diverse leden van de Vogelwerkgroep zich al jaren inzetten voor het behoud van de Steenuil. Er is al een broedgeval daar als gevolg van nieuwbouw verdwenen. Derhalve zijn deze plannen riskant voor het voortbestaan van de laatste Steenuil op deze plek.

3. Markdal bij Galder

In januari 2016 werd door de eigenaar van de aardbeienplantenkwekerij bij Galder een vergunning aangevraagd voor het aanleggen van trayvelden voor de groei van aardbeienplantjes in het kader van de kruimelgevallenregeling bij de gemeente Alphen-Chaam. Deze vergunning werd verleend en zodoende werd rond de eik op het terrein de ondergroei verwijderd en raakte de Steenuil, die hier nu nog steeds in een nestkast broedt, beroofd van zijn dekking en in zijn foerageermogelijkheden beperkt. Daartegen werd toentertijd door de Uilenwerkgroep bezwaar gemaakt en met de eigenaar en de vereniging Markdal overleg gepleegd. Het resultaat was dat er door Brabants Landschap een voorstel voor herinrichting van dit deel van het perceel werd gemaakt. Te zijner tijd zou dit dan worden ingevuld en uitgevoerd door de eigenaar van het terrein. Tot op heden is dat niet gebeurd, in afwachting van de beëindiging van de bestemmingsplanprocedure van het Markdal. Er liggen enkele bezwaren bij de Raad van State dus dat kan nog wel even duren.

DE EENZAME EIK MET NESTKAST. FOTO MARTIN VAN LEEST

Ondertussen zit de vereniging Markdal niet stil en is bezig gegaan met het ontwikkelen van de plannen voor een hermeandering van de Mark. Het Voorlopig ontwerp (VO) moet nu voor het zuidelijk deel worden omgezet in een definitief ontwerp (DO) dat de Waterwet procedure in kan. Daarom is men bezig met het fietspaden- en wandelpadenplan. Wat is nu het geval: men had bedacht om een wandelpad langs de boom waaraan de nestkast van de Steenuil hangt te gaan gebruiken. Ook hier weer een Steenuil bedreigd dus. Maar deze plannen zijn nog niet voltooid en gelukkig kon de aanwezigheid van de Steenuil bekend worden gemaakt aan de leden van de vereniging Markdal die hiermee bezig waren.

4. Strijbeekseweg

Het vierde geval betreft een Steenuil aan de Strijbeekseweg 18 bij Ulvenhout.

Hier broedt met enige regelmaat een Steenuil in een door Martin van Leest geplaatste kast. Bij de voorjaarscontrole die hij in januari dit jaar deed trof hij een ongeringde Steenuil aan. Toen hij hier echter later in het voorjaar weer langs kwam, zag hij dat er gebouwd werd op nog geen vijftig meter van deze nestkast. Hij heeft toen de gemeente Breda benaderd en die heeft hem het voor de bouwaanvraag benodigde quickscanrapport toegestuurd. Daarin staat dat de omgeving onder andere, op de aanwezigheid van uilen is gecontroleerd maar dat er geen kast hangt. Blijkbaar hebben de heren die die controle hebben uitgevoerd zand in hun ogen gehad want de kast hangt er al sinds 2016. Onze Vogelwerkgroep (Werkgroep Uilen) is nu, met het ecologisch bureau dat het onderzoek gedaan heeft, in gesprek. Bij de broedcontrole die half mei wordt verricht hoopt Martin dat er weer een stelletje Steenuilen in de kast zit.

Ook in dit geval zal het wel zo gaan als we al een aantal keren hebben meegemaakt, wat jammer, maar er is helaas niets meer aan te doen. Het is kennelijk vechten tegen de bierkaai en je wordt er echt moedeloos van als je al meer dan 25 jaar probeert om de uilen een goede bescherming te geven. Ondanks de richtlijnen van de rijksoverheid en de door de provincies opgestelde literatuur.

Piet van Iersel. Martin van Leest

Literatuur:

Brielse dreef: Bestemmingplan: Herziening bouwregels, Buitengebied Noord, Zuid en

Oost; NL.IMRO.0758.BP2019101007-ON01

Markdal: bestemmingsplan Markdal, gemeente Alpen Chaam, NL.IMRO.1723.BPBG2010MARKDAL-

Meulenspie: bestemmingsplan: NL.IMRO.07580000T45

Soortenstandaard Kerkuil *Tyto alba* (2014) door RVO.

Soortenstandaard Steenuil *Athene noctua* (2014) door RVO.

BIJ12: Kennisdocument Kerkuil *Tyto alba* Versie 1.0, juli 2017

BIJ12: Kennisdocument Steenuil *Athene Noctua* Versie 1.0, juli 2017

Werken in het Vogelrevalidatiecentrum

De werkgroep Kamertjes sluit haar seizoen altijd af met een dagje werken bij de Vogelopvang (VRC) in Zundert. Ik ben geen lid van de werkgroep, maar omdat er een aantal mensen was uitgevallen, nodigde Stefan Vromans mij uit erbij te zijn.

Ik kende het VRC van de boeiende, enthousiaste verhalen die Charles Brosens erover vertelde bij de vogelcursus. En ik ben er een paar keer met mijn kleinzoon geweest. Dus ik vond de uitnodiging erg leuk. Op een zonnige zaterdag in begin april verzamelden we ons om half tien bij het VRC. We waren met zo'n twaalf mensen. De groepsgrootte was beperkt vanwege de coronapandemie. Onder het genot van een kopje koffie met een lekker koekje erbij werden de taken verdeeld. Er waren lichte en wat zwaardere taken. Agnes, Thea en ik hebben de terrastafels en –stoelen schoongeboend met groene zeep. Ze werden er echt lekker schoon van, dus we hadden veel eer van ons werk. Dat hadden we ook van het smeren en beleggen van de broodjes. Iedereen liet het zich goed smaken. Ook de soep (met ballen!) van het VRC smaakte voortreffelijk. Nadat we klaar waren, hadden we nog tijd om een rondje langs de vogelhokken en de tuinen te maken. We zagen toen ook de anderen aan het werk en hebben nog even meegeholpen. De anderen hebben bollen geplant en met houtschors gereden om de vloer van de vogelhokken te voorzien van een nieuwe schone laag. Rond drie uur sloten we de dag gezellig af. Op schone stoelen. Met een lekker drankje. Ik vond het een erg leuke dag. Met dezelfde ongedwongenheid en gezelligheid als bij de cursusavonden van de West Brabantse.

Marian van Rozendaal

Levenslessen die vogels ons (kunnen) leren

Met dit leuke idee kwam Antoinette van der Wildt. Of ik ook een levensles wilde beschrijven. Natuurlijk, helemaal geen probleem, dacht ik. Maar toen de deadline naderde in coronatijd werd het opeens heel druk op het werk. We hadden een ondeugende pup in huis, die alle aandacht opeiste. En zo waren er nog een aantal zaken, waar veel tijd in ging zitten. Maar ook het gewone leven ging door. Kortom, ik had een beetje last van stress.

Hoe zit dat bij vogels? Hebben vogels ook last van stress? Kan ik wat van ze leren?

Ook vogels hebben een druk leventje. Ze moeten overleven in wisselende weersomstandigheden die de laatste jaren steeds extremer worden. Ze moeten elke dag opnieuw hun eten zien te bemachtigen. De ene dag gaat dit gemakkelijker dan de andere. Ze moeten voor nageslacht zorgen. Nesten moeten gebouwd worden. Al die open snaveltjes van hongerige jongen moeten gevuld worden met eten. Ook moeten er tegenslagen verwerkt worden, zoals predatoren die nesten leegroven, nesten die uit bomen waaien, te weinig beschikbaar voedsel. Het leven van vogels gaat ook niet over rozen.

En dan zijn ze de schrik net te boven van het een, dan loopt er weer een kat te azen op een lekker vogelhapje. Dan hoor je in gedachte meteen het geluid van de paniekmerel en dat van andere vogels. Nee, veel vogels hebben het beslist niet gemakkelijk.

Maar toch pakken ze als het enigszins kan hun rustmomenten en daardoor het leven weer op. Hippen ze van de ene tak naar de andere. Nemen een bad en genieten lekker van het zonnetje.

Het vinden van balans. Vogels kunnen dit letterlijk en figuurlijk. Het leven gaat door. Wij mensen blijven vaak hangen in problemen. Wij stoppen nog wel eens energie in zaken waar we totaal geen grip op hebben. Vogels gaan 'gewoon' door en laten de stress achter zich. Deze levensles wil ik zeker van vogels overnemen.

Aan wie mag ik het stokje overdragen? Wie wil er de volgende keer een levensles in 't Hupke schrijven? Het is echt leuk om te doen. Je kunt jouw verhaal kwijt bij de redactie (redactie@westbrabantsevwg.nl)

Nicole Lucassen

HAVIK, FOTO HARALD JANSEN

Kleine Karekiet, *Acrocephalus scirpaceus*

De Kleine Karekiet behoort tot de 'kbvtjes'. Kleine bruine vogeltjes. Hij is in uiterlijk bijvoorbeeld nauwelijks te onderscheiden van een andere bewoner van vochtige gebieden, de Bosrietzanger. Het verschil in zang is het beste kenmerk om ze uit elkaar te houden. Zou je een (dode)vogel vinden en in de hand hebben dan is de vleugelformule het beste kenmerk om ze te onderscheiden. Van de Grote Karekiet is de vogel te onderscheiden door de zang en het kleinere formaat.

FOTO, ED VAN ZONEN

De naam

Kleine Karekiet is de naam voor een kleine, bruine zanger. De Latijnse naam ervoor is *Acrocephalus scirpaceus*. Scirpaceus betekent 'bij de bies horend'. Hoewel biezen net als riet moerasplanten zijn en net als riet een kraag vormen komt de Kleine Karekiet niet in biezen voor maar in riet. Men haalde hier vroeger riet en biezen waarschijnlijk door elkaar. In ons land spreekt men ook over "rietten stoelen" terwijl de zittingen meestal van biezen zijn gemaakt. Enkele streeknamen zijn Heggeteut, Rietvink en Karrkyt (Fri). In het Duits heten ze Rohrschwätzer (rietbabbelaar) en in het Engels Reed warbler (rietzanger).

Kenmerken

De Kleine Karekiet heeft een egaal warmbruine bovenzijde, lichte onderzijde en een spits kopje met een krachtige snavel. Uiterlijk lijkt het vrouwtje op het mannetje. Het jeugdkleed verschilt nauwelijks van het kleed van de oude vogels. Ze bewegen zich als acrobaten door het riet. De afgeronde staart wordt gespreid en omlaag gehouden gedurende korte vluchtjes boven water. De rietlanden belemmeren met hun dichte vegetatie het zicht. Met het oog daarop is voor de communicatie van de Kleine Karekiet geluid geschikter dan kleur. Door zijn zang weet hij zich te onderscheiden van de verwante soorten. Die zang is zo verschillend dat men wel van een andere taal kan spreken. Het mannetje is vaak te zien als hij bovenin stengels zit te zingen, vooral in de vroege ochtend. Zijn zang is tot diep in de zomer te horen. Een ezelsbruggetje: de zang lijkt op het geluid van twee steentjes die tegen elkaar worden geslagen. Om alles goed te horen moet je vrij dicht bij de zanger staan.

Het lied is een continu, zeer ritmisch roepen van ruwe, hese tonen, zoiets als 'kribkrib-grappgrapp-sirtsirt-tjinktjink-drepp-drepp'. De Kleine Karekiet zingt wat monotoon zijn eigen naam met steeds terugkerend 'tsjurr-tjurr-tjurr'. Hij houdt dit meestal lang aan in een staccato ritme. De Kleine Karekiet zingt minder duidelijk 'karrekiet' dan de Grote Karekiet. Deze Grote Karekiet, *Acrocephalus arundinaceus*, zingt veel lager en langzamer 'karre-karre-kiet-kiet-kiet'. De zang van de Kleine Karekiet is veel minder luid dan de zang van de Bosrietzanger, *Acrocephalus palustris*. De zang van deze vogel is veel gevarieerder met imitaties, ratels, fluittonen en tempowisselingen. De alarmroep van de Kleine Karekiet is een hees 'tsjrrrt of tsjèr'.

De Kleine Karekiet is een lange-afstandstrekker die overwintert in tropisch Afrika ten zuiden van de Sahara. De West-Europese populaties overwinteren voornamelijk in West-Afrika, met name in de mangrovebossen. Het is een nachttrekker. Een enkeling steekt de Sahara niet over en overwintert in Spanje, Portugal of Marokko. Met uitzondering van de Britse vogels houden vrijwel alle Europese Kleine Karekieten een trekrichting aan tussen westzuidwest en zuidzuidwest. Het ligt dus voor de hand dat Zweedse en Deense vogels door ons land trekken. Waarschijnlijk trekken de vogels uit de Baltische gebieden voor een groot deel oostelijk van Nederland door.

Voedsel

De Kleine Karekiet is niet erg kieskeurig wat zijn voedsel betreft. Hij eet een groot scala aan soorten insecten en andere ongewervelde beestjes die hij graag zoekt in riet en kruidenrijke wilgen- of elzenstruwelen. Een hoge concentratie gewasbestrijdingsmiddelen in het oppervlaktewater kan een vermindering van het voedselaanbod voor de Kleine Karekiet betekenen. Dit kan leiden tot een afname van de soort in bepaalde gebieden.

Voorkomen

De Kleine Karekiet komt later aan dan de Rietzanger, *Acrocephalus schoenobaenus*. Hij komt eind april/begin mei aan en vertrekt weer eind september/begin oktober. Een enkele keer wordt de Kleine Karekiet al in maart waargenomen. Er bestaan duidelijke verschillen in presentie tussen een koud voorjaar en een voorjaar met meer aangename temperaturen. De vroegste waarneming uit het archief van de Vogelwerkgroep is 1 april 2017. De vroegste waarneming in 2007 was pas 18 april. De Kleine Karekiet leeft in rietvelden en dichte struiken in de buurt van water. Hij heeft een voorkeur voor brede rietkragen. Maar je kunt hem ook aantreffen in sloten, vijvers en stroompjes met een smalle rietkraag tot in het stedelijk gebied. Volgens de BMP-index nemen de aantallen sinds 1984 toe, hoewel er de laatste jaren sprake lijkt te zijn van enige stabilisatie. Het droogleggen van de Flevopolders heeft gezorgd voor een grote influx van het aantal Kleine Karekieten. Hij is zeer algemeen, echter niet in dichte bosgebieden. Door een beter beheer van de moerasgebieden en een uitbreiding van de natte natuur kwamen er meer geschikte leefgebieden voor de Kleine Karekiet beschikbaar.

In de loop van mei is op de geschikte broedplaatsen continu zijn zang te horen. Hij zingt tot ver in juni, met een uitloop tot in augustus. Het aantal broedvogels wordt vaak onderschat omdat de meeste zang enkele uren voor zonsopkomst valt. Bovendien kunnen de dichtheden erg hoog zijn. Het landelijke aantal broedparen werd in 2013-2015 geschat op 140.000 -240.000 . In West-Brabant werd het aantal broedparen in 1989/1996 geschat op 10.500-14.300. Lokale afnames hangen soms samen met het afsterven van rietvelden als gevolg van bijvoorbeeld een verstard waterpeil of ganzenvraat. Van de nachtelijke wegtrek merkt de waarnemer niet veel. In de broedgebieden verdwijnt de soort geruisloos. Daarbuiten worden er maar weinig waargenomen. En dan moet de vogel, in deze tijd van het jaar, nog zingen of roepen. Want determinatie in het vrije veld is anders vrijwel onmogelijk door de gelijkenis met de Bosrietzanger. Bij het ringonderzoek is de soortdeterminatie eenvoudiger. Hierdoor kon worden aangetoond dat de Kleine Karekiet tot in oktober in ons land kan verblijven.

Broedbiologie

De Kleine Karekiet broedt in Europa vanaf de Middellandse Zee tot in het zuiden van Scandinavië en oostelijk tot aan de Wolga. Deze moeraszanger is niet gebonden aan riet, maar voelt zich thuis in vrijwel ieder type moerasland. Hij heeft wel een sterke voorkeur voor in het water staand riet. Lisdoddevegetaties en vochtige tot natte ruigtevegetaties worden eveneens bezet. De dichtheden daarin zijn echter veel lager dan die in in rietvelden. Overjarige rietvegetaties worden eerder in het seizoen in aanzienlijk hogere dichtheden bezet dan gemaaide en opnieuw uitlopende vegetaties. Het verschil in legbegin tussen beide vegetatietypen bedroeg in de Weerribben jaarlijks 6-12 dagen. Het kleinste verschil werd waargenomen in warme lentes. In West-Brabant heeft de Kleine Karekiet een duidelijke voorkeur voor de zeekleiregio. De gemiddelde dichtheid bedroeg hier 10,3 paar per 100 hectare. In de zandregio was dit 0,6 paar per 100 hectare. in de periode 1996-1998.

Het vrouwtje maakt het nest tussen rietstengels van geweven grassen, en legt daarin vier eieren zelden vijf. Het nest zou men een paalwoning kunnen noemen, want het diepe, kunstig gevlochten korfje wordt stevig tussen rietstengels opgehangen. Daarbij voorkomen de bladeren dat het omlaag glijdt. De kom wordt met zelf afgebroken rietpluimen bekleed en de rand met spinrag. Met het oog op de groei van riet wordt laat genesteld.

De eieren zijn vuilwit en grof olijfbruin en grauw gevlekt. Het mannetje en vrouwtje bebroeden samen de eieren en brengen ook samen de jongen groot na een broedtijd van elf of twaalf dagen. De jongen, die bij het uitkomen kaal zijn, verlaten het nest na tien tot twaalf dagen. Ze zijn dan nog niet vliegvlug en klimmen in de wijde omtrek van het nest rond tussen de rietstengels. Een klein deel van de paren brengt twee broedsels groot.

De Kleine Karekiet is een van de waardvogels voor de Koekoek, *Cuculus canorus*. Als het vrouwtje het nest verlaat loopt ze het risico dat een koekoekvrouwtje een ei in het nest legt en een van de aanwezige eieren verwijdert.

Nietsvermoedend worden de eieren dan verder bebroed. Als het koekoeksei uitkomt, werkt de jonge Koekoek de andere eieren of kleine jongen het nest uit. De jonge Koekoek wordt daarna alleen opgevoed door de Kleine Karekieten. De pleegouders moeten alle zeilen bijzetten om het grote koekoeksjong voldoende eten te geven tot het uitvliegt. Hoewel Kleine Karekieten een verhoogde sterfte kennen tijdens droogteperioden in West-Afrika is daarvan in het daaropvolgende broedseizoen bij ons weinig te merken in het aantal broedvogels. Waarschijnlijk is dat het broedsucces in het voorgaande jaar belangrijker is. In jaren met een warme en vrij natte julimaand lijken relatief veel jonge vogels te overleven.

Hans van der Sanden

Literatuur

Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018. Vogelatlas van Nederlandse Broedvogels, wintervogels en 40 jaar verandering. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen
SOVON 1987, Atlas van de Nederlandse vogels
SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000
Samenwerkingsverband Westbrabantse Vogelwerkgroepen 2007. Atlas van de West-Brabantse broedvogels, NPN media, Breda
Vogels natuurlijk prof.dr.Anthonie Stolk.

FOTO, ED VAN ZONEN

Paniek in de uilenkast!

Dinsdagavond 9 februari jl. ontvang ik via Martin, coördinator van onze Uilenwerkgroep, een noodkreet van Brabants Landschap: "Steenuilen ingesneeuwd: Actie Vereist!"

Wat doe je dan als je zo'n mail krijgt? Dan onderneem je natuurlijk onmiddellijk actie.

Ik mailde dezelfde avond alle contacten in "ons" uilengebied met de vraag of zij gelegenheid hadden alvast eens te kijken hoe de uilenkast ervoor stond en of zij mij wilden laten weten wat zij hadden aangetroffen. Ook meldde ik dat wij woensdagmorgen een rondje zouden gaan rijden om te kijken of wij hier of daar nog iets konden of moesten doen.

Door de stuifsnieuw in de afgelopen dagen, in combinatie met de strenge vorst, zijn er mogelijk Steenuilen in de problemen gekomen, luidde het bericht. Steenuilkasten hangen bij voorkeur niet op het zuidwesten om eventueel inregenen zoveel mogelijk te beperken. De invliegopening zit dan ook veelal op het noord-noord-oosten en waar kwam die sneeuw vandaan? Juist, uit die windrichting. Deze sneeuwstorm kreeg zelfs een (voor mij) nieuwe naam, het was een sneeuwjacht. Dit houdt in dat sneeuw met windstoten boven windkracht 5 uit de lucht valt. Hierdoor kan het voorportaal insneeuwen en zouden de Steenuilen er mogelijk niet meer in of uit kunnen.

Gelukkig waren er dus enkele opmerkelijke "uilenwerkers" in Noord-Brabant die zagen dat de stuifsnieuw het de Steenuilen extra moeilijk zou hebben kunnen maken. Dan wil iedereen wel helpen, toch!

Een aantal gastgevers beantwoordde mijn mail redelijk snel met het bericht dat er gelukkig niet veel sneeuw in de invliegopening was aangetroffen. Wij hoorden dat een van onze gastgevers zijn filmcamera op een lange stok had geplaatst om zo in de uilenkast te kunnen kijken. Als de nood aan de man is, wordt een mens inventief.

Een ander mailde "Ik kan niet alleen kijken, ik zal de tractor voor jullie klaarzetten". En dat werd op woensdagmorgen dan ook ons eerste bezoekadres. De sneeuw was inmiddels door de tractor "weggeveegd" en op de lepels van de trekker stond een bak waarin ik plaats kon nemen om zo, toch wel erg hoog in de lucht, op een veilige manier de kast sneeuwvrij te maken. De invliegopening zat hier volledig dicht.

Op dit adres waren we in januari al eens langs geweest voor een tussentijdse controle. In de winterperiode is namelijk de kans om ook mannetjes in de uilenkast aan te treffen veel groter dan in de gebruikelijke controleperiode medio mei. In januari troffen we dan ook twee uiltjes aan, allebei geringd. De ene uil was in deze kast als jong geringd. De andere uil kwam uit Prinsenbeek, aan de overkant van de snelweg A58. Toen ik, na sneeuw te hebben geruimd, de kast opende troffen we geen uil aan. Toen realiseerde de gastgever zich ineens dat de uilen op een avond tijdens de sneeuwval, ontzettend tekeer waren gegaan.

Nu vond hij het natuurlijk heel jammer en vervelend dat hij daarbij niet had gedacht aan een mogelijk insneeuwen van hun woning!

We dankten deze betrokken gastgever voor zijn hulp en gingen door naar een volgend adres, niet ver uit de buurt. En wat troffen we daar aan nadat er wat sneeuw uit de invliegopening was verwijderd? De uil uit de hiervoor beschreven kast waaruit de uilen waren verdwenen! Dat is het mooie van het ringen van vogels. Dan kun je ze een beetje volgen.

Op een ander adres werden we verwelkomd door de heer des huizes. Hij vertelde dat hij gisteravond laat in de avond een zaklamp mee kreeg van zijn vrouw. Zij had mijn mail gelezen en hem onmiddellijk gevraagd (opdracht gegeven kan ik natuurlijk niet schrijven) eens buiten te gaan kijken. De uilenkast was nauwelijks ingesneeuwd vertelde hij. Maar mooi dat hij ook even is gaan kijken naar de invliegopening onder de dakplaten van de schuur waar de Steenuiltjes al jaren huizen. Ook daar waren geen belemmeringen om, onder deze in alle opzichten moeilijke omstandigheden, toch op zoek te kunnen gaan naar voedsel. De uilenkast die wij hier hebben opgehangen is voor de uilen een bekend adres, mocht de ruimte onder de dakplaten om de een of andere reden niet meer beschikbaar zijn. Ook zien we dat het mannetje deze kast in het broedseizoen gebruikt als rustplek, altijd liggen er wel een aantal uilenballen in die kast.

En zo glibberden en gleden wij verder door de nog veelal besneeuwde straten in het buitengebied van Breda.

"Doe dit snel voor het te laat is", schreef Brabants Landschap in de aanzet tot Actie. "Maar wees daarbij wel voorzichtig" stond daar ook bij.

Nou in die tractor kon het eigenlijk niet voorzigtiger. Dat glibberen en glijden door de straten was ook nog wel verantwoord (het was erg rustig op straat). Maar op één adres stond een ladder die buiten had gestaan en uitgeklaapt moest worden. Door de vrieskou kregen we dit laatste niet voor elkaar. Maar ik vond dat het in de boom klimmen om de deels ingesneeuwde invliegopening van de uilenkast vrij te maken, best aardig ging. En wat zag ik bij het openen van de kast die wij daar een jaar geleden hadden opgehangen een Steenuil! Daar wil ik eventueel wel een slippertje voor maken hoor!

Via mail en app en nog wat bezoeken wisten wij op woensdag aan het eind van de morgen zeker dat alle steenuilkasten in "ons" gebied nog of weer toegankelijk waren voor de bewoners. Bewoners, die wij ook heel graag weer gaan ontmoeten als wij medio mei beginnen met de gebruikelijke kastcontroles.

Al bij al was het toch wel een heel avontuur, die sneeuwjacht. Ik zal het niet snel vergeten. En het is goed dat we nu ook weten wat ons bij een volgende sneeuwjacht te doen staat. Snel actie ondernemen, als het enigszins kan voorzichtig!

Antoinette van der Wildt

“Vogelliefhebbers kuisen het nest van de Oeverzwaluw”

Zo begint Martijn Schraven zijn artikel in BNDe Stem d.d. 01-03-2021.

Voor nieuwe leden/lezers moeten we eerst even vermelden dat de muur in de Waterdonken in 2013 door de gemeente Breda is geschonken aan de West Brabantse Vogelwerkgroep.

Het was een mooi cadeau voor onze veertigjarige vereniging. Het jaarlijks onderhoud werd niet geschonken en de Knotwilggroep bood aan om daarvoor te zorgen. Oeverzwaluwen houden ervan om in een schoon nest te nestelen. Bij de Waterdonken in Breda-Noord staat voor hen deze kunstmatige muur. Jaarlijks worden eind februari/begin maart de oude nesten verwijderd. Ieder nest zit in een regenpijp van ongeveer tien centimeter doorsnee en een meter diep. Om bij de nesten te komen is een ingenieuze stelling gemaakt die over de rand wordt gehangen. Zie het maar als een soort trapje om uit een zwembad te komen. De constructie bestaat uit twee van die trapjes met ertussen een stel steigerplanken. Daarop staan de mensen van de knotploeg. Ze kunnen namelijk niet op water lopen☺. Aan de rand van het perceel stort de gemeente een berg speciaal zand met een deel leem erin. Dat zorgt ervoor dat het zand niet inzakt. Emmertje voor emmertje gaat het zand de heuvel op en wordt dan tot halve hoogte in een regenpijp geschept. Met een houten paaltje gaat het zand in de pijp. En de zwaluwen kunnen nestelen. Per gat kan er zeker één emmer zand in. Rob Fischer en Hans van der Sanden vertellen dat zeker zeventig procent van de honderd gaten bezet is. Na de klus gaan alle materialen terug in de aanhanger en komt de koffie uit de thermosfles. Een worstenbrood smaakt daar heerlijk bij. Wil je hierover een leuk filmpje zien, kijk dan op onze FaceBook-pagina.

Ineke Buijnsters

OEVERZWALUWEN, FOTO ED VAN ZONEN

Knobbelzwanen verjagen; het vervolg

In mei 2020 heeft de Vogelwerkgroep bij monde van de secretaris bezwaar aangetekend tegen een verleende vergunning door de OBDN voor het onder afschot verjagen van Knobbelzwanen in de Zonzeelse Polder. Ook in dit geval werd dit bezwaar behandeld door een hoor- en adviescommissie van de provincie Noord-Brabant die toezichthouder is op de natuur in deze provincie. Op 28 september 2020 heeft de zitting plaatsgevonden maar het verslag ervan liet lang op zich wachten, het werd verzonden op 2 december 2020. Om jullie geheugen op te frissen nog even onze bezwaren op een rijtje; deze zijn uitgebreider dan in ons oorspronkelijke bezwaar van 28 mei 2020. Dat komt omdat je voor de zitting nog de stukken van de OBDN (de toezichthouder en uitvoerder van de Natuurbeschermingswet) ter inzage krijgt en daarop bij de zitting van de commissie kunt reageren. Zo werd het taxatierapport van de schade een weekend voor de zitting nog toegestuurd.

Standpunten van de Vogelwerkgroep als bezwaarmaker

1. Er zijn de afgelopen jaren nooit tweehonderd Knobbelzwanen gezien op de percelen aan de Zonzeelseweg te Hooge Zwaluwe.
2. Het besluit is niet gegrond op de gegevens die bij de provincie Noord-Brabant beschikbaar zijn, terwijl de afdeling Ecologie van de provincie wel jaarlijks door de West Brabantse Vogelwerkgroep opgestelde overzichten van de waargenomen ganzen en zwanen in het westelijke deel van de provincie ontvangt, inclusief de tellingen bij de Zonzeelse polder.
3. In de winterperiode komen ook de soorten Kleine Zwaan en Wilde Zwaan voor op de percelen gelegen aan de Zonzeelseweg te Hooge Zwaluwe. Gemengde groepen zwanen zijn conform de voorschriften van de provincie extra beschermd.
4. Ter hoorzitting heeft bezwaarmaakster aangevoerd dat moet worden getwijfeld aan de juistheid van het ingebrachte taxatierapport van Wiberg Taxaties d.d. 11 mei 2020, waarin de gewasschade wordt berekend.

Het college van Gedeputeerde Staten oordeelde in haar brief aan de Vogelwerkgroep als volgt:

De commissie is van oordeel dat niet in het geding is dat bij het verlenen van de ontheffing geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de Knobbelzwaan. Bovendien overweegt de commissie dat er geen sprake is van een redelijk alternatief voor het middel waarvoor de ontheffing wordt verleend. Daarmee komt de commissie tot het oordeel dat er geen grond is waarom niet tot het verlenen van de ontheffing had kunnen worden overgaan.

Tevens overweegt de commissie dat er sprake is van belangrijke schade aan gewassen, waarbij de hoogte van de schade door een beëdigd taxateur is vastgesteld. Er zijn geen redenen om te twijfelen aan de juistheid en zorgvuldigheid van de rapportage van de taxateur.

De exacte aantallen van op de percelen waargenomen Knobbelzwanen die de schade veroorzaken, is daarbij naar het oordeel van de commissie niet relevant.

Het college van Gedeputeerde Staten neemt hier dus het oordeel van de commissie van hoor en advies over. Ik wil nog een paar zinnen uit het verslag van de vergadering aanhalen voor hen die in deze toch serieuze zaak geïnteresseerd zijn.

FOTO: BERT VAN DER HAAR

De heer Cloodt merkt op dat uit de tellingen blijkt dat er sprake is van een fors aantal Knobbelzwanen. Het precieze aantal is niet relevant, het gaat met name om de toegebrachte schade. De vergunninghouder heeft deze schade aangetoond en daarmee is de ontheffing relevant en kan deze verleend worden. Bij het toetsen van de aanvraag bleek dat aan alle voorwaarden voor een ontheffing wordt voldaan. Door het verjagen met ondersteunend afschot verhuizen de Knobbelzwanen misschien naar een ander perceel, maar dat is geen reden om de ontheffing niet te verlenen. Deze vogelsoort kan veel schade toebrengen en daarom is de mogelijkheid voor een ontheffing opgenomen in de regelgeving. Door bezwaarmakers is gesteld dat de gegevens niet geverifieerd zouden zijn en dat de Vogelwerkgroep tellingen verricht ten behoeve van de provinciale organisatie. Dit is echter niet relevant: de schade was dermate groot dat de ontheffing verleend kon worden.

Nog even over het schaderapport dat kennelijk zo belangrijk is. Helaas kon ik geen termijn vinden waarover de schade is opgetreden slechts de datum waarop het is opgemaakt. In totaal wordt gewasverlies van 17.000 kilogram DS-gras gemeld. En dat op bijna vijftien hectare gewassen. Dat lijkt veel maar als je kijkt naar wat de eerste snede aan gewas oplevert is dat relatief weinig. De percelen van de eigenaar zijn alles bijeen ongeveer 37 hectare groot (ik weet niet precies hoeveel daarvan voor grasteelt wordt gebruikt). Gezien de oppervlakte zou de eerste snede 110.000 kilogram DS of minder bij geringer gebruik, op kunnen leveren. Ik wil geen oordeel uitspreken of het hier om een aanzienlijke schade gaat, ik denk wel dat het terecht is dat de eigenaar van de gronden die door de Knobbelzwanen worden bezocht een vergoeding krijgt. Tenslotte zien wij graag dat de Knobbelzwanen kunnen eten, evenals de andere soorten die hier voorkomen.

Vervolg

Ook dit jaar is er natuurlijk door de eigenaar van de gronden weer een vergunning voor verjaging door middel van afschot aangevraagd.

Hiertegen zijn de volgende bezwaren ingebracht door leden van de Vogelwerkgroep:

1. Wat betreft de termijn van de ontheffing: in die periode zijn er andere akkervogels in de buurt die bescherming behoeven.
2. De kans op afschot van beschermde soorten: er kunnen Kleine en Wilde zwanen in de groep zitten.
3. Het verstrekken van een vergoeding en toch afschot; bij verjaging gaan ze naar de burens; is dat wel netjes naar de burens toe?
4. Jurisprudentie van andere provincies; De voorzieningenrechter vindt dat er onvoldoende en te grofmazig inzicht is gegeven in de schadehistorie in de provincie.

Onlangs heeft echter een gesprek met de eigenaar van de gronden plaatsgevonden en is besloten geen bezwaarschrift in te dienen. Dit om de verhouding met de eigenaar niet te verstoren, mede gelet op het huidige beleid van de provincie Noord-Brabant.

Piet van Iersel

WILDE ZWAAN FOTO RIA LAMBREGTS

KNOBBELZWAAN, FOTO HANS VAN DER SANDEN

Waarom heeft de Fazant, *Phasianus colchicus*, zijn naam te danken?

Het bekendste en over de hele wereld meest verbreide wilde hoen is ongetwijfeld de gewone Fazant of Bosfazant, Phasianus colchicus. De Fazant is een hoenderachtige vogel met een lange staart en met schitterende kleuren. Het woord fazant dateert uit de 13^e eeuw en is ontleend aan het Oudfranse woord faisán, dat op zijn beurt teruggaat op het Latijnse woord phasianus en dit is weer van het Griekse afgeleid. Letterlijk betekent dat woord "afkomstig van de rivier de Phasis".

Phasis was de naam waaronder de oude Grieken een rivier kenden, nu bekend onder de naam Rioni. De Rioni ontspringt in de Kaukasus en mondt uit in de Zwarte Zee bij de stad Poti in Georgië. De stad werd gesticht door de Grieken en ze noemden de stad eveneens Phasis. De oude Grieken dreven intensief handel met de mensen in het stroomgebied van de Phasis. Sommigen gingen er zelfs op avontuur, zoals de legendarische held Jason. Hij ging er op zoek naar het even legendarische Gulden Vlies. Zo ontdekten de Grieken rond de Phasis ook een vreemde vogel met fraaie veren die ze meenamen naar Griekenland. Ze noemden de vogel phasianos. Sedert de tijd van Pericles zijn in Griekenland Fazanten gefokt. Deze verspreidde zich vervolgens via Griekenland over Europa. In Rome dat veel van Griekenland overnam fokte men ook Fazanten. Deze vogels mochten bij de overvloedige feestmaaltijden van de Romeinse fijnproevers niet ontbreken. In de Romeinse tijd kreeg de vogel zijn Latijnse naam. Deze naam doet nog steeds dienst als wetenschappelijke benaming voor het geslacht waartoe de Fazant behoort, Phasianus. Die ligt ten grondslag aan de meeste andere Europese namen van de vogel. Fasan (Deutsch), Common pheasant (Englisch), Faisán común (Español), Fasanen (Dansk), Fazano (Esperanto), Fazant (Nederlands), Faisan de colchide (Français). De Latijnse soortnaam colchicus, betekent afkomstig van Colchis het huidige Georgië. Na de val van het Romeinse Rijk wijdde de kloosters en vorstenhoven van Europa zich aan het fazantenfokken. In Engeland was de vogel rond 1050 al bekend. In Duitsland waren Fazanten al omstreeks 1250 in de omgeving van de Rijn algemeen. In Nederland lopen al zeker tien eeuwen Fazanten rond. Pas na 1850 werden grote aantallen gekweekt en uitgezet voor de jacht.

Uiterlijk

De zijanten van de kop van het mannetje zijn bedekt met vrijwel kale rode huid, voorzien van zwellichamen die tijdens de balts sterk opzwellen. Achterop de kop hebben ze aan beide kanten een pluim van langere veertjes, oorpluimen. De staart, met achttien, pennen is lang, smal en sterk toegespitst aan het einde. De middelste veren hebben haarachtige 'versleten' randen. Ook de stuit- en bovenstaartdekveren vertonen dezelfde haarachtige structuur. De poten van het mannetje hebben krachtige sporen.

Bij de vrouwtjes ontbreken ze of zijn in aanzet aanwezig. In tegenstelling tot het metaalachtig glanzend prachtkleed van het mannetje hebben de vrouwtjes een eenvoudig bruin verenkleed. Dit vormt bij het broeden een goede camouflage. Er bestaan 34 ondersoorten ontstaan door geografische isolering.

Ondersoorten zijn o.a. Kaukasische Fazant, *Phasianus colchicus colchicus*, Mongoolse Fazant, *Phasianus colchicus mongolicus*, Groene Fazant, *Phasianus colchicus versicolor*. De Fazanten in Europa en Noord-Amerika zijn kruisingen van verschillende ondersoorten. Zo kan bij sommige vogels de witte halsring ontbreken. Fazanten zijn bovendien in verschillende kleurslagen gefokt. Naast witte en bonte zijn er hele donkere vogels.

Voorkomen

Als woongebied preferereert de Fazant boom- en struikpartijen in open land, open bossen en rietkragen langs het water. In de ochtend- en avonden gaan ze op zoek naar voedsel. Fazanten eten vooral zaden, wortels en vruchten in het zomerhalfjaar ook insecten. Vanaf omstreeks 15 maart kan men de kreten, keu-keu-kreu, van de hanen horen. Ook het slaan met de vleugels is van ver hoorbaar. De paarvorming begint begin april. Bij een haan sluiten zich een of enkele vrouwtjes aan. Ze blijven tot het begin van het broeden bij hem. Als ze samen rondtrekken maakt de haan voortdurend kirkende geluiden en biedt hij voedsel aan het vrouwtje. Vaak vindt hierna de paring plaats. Bij de paarlustige haan zwelt de kale rode huid op de kop op en gaan de oorpluimen overeind staan. De haan loopt met opgezette veren en met een omlaag hangende vleugel, toegekeerd naar het vrouwtje, om haar heen. Eind april beginnen de vrouwtjes te broeden en worden de hanen weer solitair. De hen maakt haar nest meestal in een pol gras of onder een struik. Het legsel bestaat uit 8 tot 14 egaal olijfbroene eieren. Na 23 dagen komen de eieren uit. De kuikens zijn echte nestvlinders. Na ongeveer 12 dagen kunnen ze al een stukje vliegen. De eerste levensweken gedijen de kuikens het best bij droog en zonnig weer en met voldoende eiwitrijk voedsel in de vorm van rupsen, kevers en andere insecten.

Het aantal broedparen wordt geschat op 21.000-26.000. Maar de aantallen nemen af.

In begin jaren negentig werden er nog jaarlijks in Nederland zo'n 50.000 fazanten uitgezet voor de jacht. Sinds 1993 is het uitzetten hier verboden. Elders in Europa worden nog steeds Fazanten uitgezet. De fazant is in ons land nog steeds een bejaagbare soort maar de afschotcijfers kelderen.

Hans van der Sanden

Exoten, Vreemde vogels onder de inheemse vogelbevolking

Zoals u wellicht zelf hebt gezien of erover hebt gelezen, ook in onze omgeving komen steeds meer exoten voor. Een verrijking of een plaag?

Wat zijn eigenlijk exoten. Als natuurbeschermers en biologen het hebben over exoten doelen ze niet direct op buitenissige verschijningsvormen maar op de afkomst. Exoten zijn vreemde organismen die door menselijk handelen buiten hun oorspronkelijk verspreidingsgebied terecht zijn gekomen. Dit geldt voor alle dieren en planten. Maar denk eraan, er zijn dieren die in verschillende ondersoorten, van nature overal op de wereld voorkomen b.v. Slechtvalk. Hoewel deze kosmopolieten over de hele wereld verspreid zijn, stellen ze toch speciale eisen aan het milieu. Het waren vooral Portugezen, Nederlanders en Britten die vanaf de zestiende eeuw vanuit alle hoeken van de wereld vogelsoorten meenamen om te dienen als siervogels op landgoederen en in dierentuinen. Ook tegenwoordig worden in de hele wereld op ruime schaal uitheemse vogels gehouden als hobby en als aankleding van parken. Ook werden uitheemse vogels uitgezet ten behoeve van de jacht. Deze activiteiten vormen een bron van introductie van soorten in het vrije veld, buiten hun natuurlijke verspreidingsgebied. Verbazingwekkend is de slordigheid waarmee mensen dieren van het ene werelddeel naar het andere slepen, terwijl je erop kunt rekenen dat er narigheid van komt. Het bekendste voorbeeld is dat van het konijn dat naar Australië werd gebracht en daar een gigantische plaag is geworden. Evenals het binnenhalen in Europa van de Muskusrat uit Amerika als bontleverancier.

Verschillende soorten exoten

1. Soorten die zich regelmatig voortplanten wat gepaard gaat met een toename en uitbreiding van de soort noemt men Invasieve soorten. Zoals Grote Canadese Gans, Nijlgans en Halsbandparkiet.
2. Een niet-invasieve exoot is een soort die zich (nog) niet regelmatig voortplant en nog niet in aantal is toegenomen b.v. Lady Amherstfazant en Rode Patrijs. Uit deze groep kunnen soorten in de komende tijd doorstromen naar de groep van invasieve soorten.
3. De derde categorie exoten zijn soorten die van oudsher alleen in een land overwinteren. Maar door de ontsnapping van lokvogel, uitzetting vanuit gevangenschap of nakomelingen van vleugellamme slachtoffers van jacht in een land zijn gaan broeden. B.v. in ons land de Brandgans. Hierdoor is een onnatuurlijke situatie ontstaan.
4. De vierde categorie exoten bestaat uit verwilderde gedomesticeerde soorten b.v. Boerengans en Stadsduif. Deze soorten hebben door selectie en kruising andere eigenschappen gekregen dan hun wilde verwanten. Ze vallen minder op omdat ze vaak vooral in de buurt van mensen voorkomen.

Hans van der Sanden

FAZANT FOTO, ED VAN ZONEN

Cisca Bannenbergh

Koolmeesjes knabbelend aan doppinda's. Niet in het echt, maar kunstzinnig gebreid door Cisca. We mochten ze zien tijdens het vijftigjarig jubileum van onze vereniging. Vandaag leren we Cisca wat beter kennen.

Hoe belangrijk is het vogelen voor jou?

Elke keer als ik met mijn verrekijker naar buiten ga om vogeltjes te bekijken komt er rust over me heen. Ik neem er niet veel tijd voor en ik doe het niet vaak, maar ik ben altijd weer blij dat ik toch gegaan ben. En door zo'n verrekijker zien de vogels er ongelooflijk mooi uit. Snoep voor mijn ogen.

Wat betekent de Vogelwerkgroep voor jou?

De Vogelwerkgroep is als een warme familie die uit allemaal hele aardige mensen bestaat en die allemaal heel graag hun kennis willen delen als ik daar om vraag. Dat had ik niet verwacht toen ik een aantal jaren geleden lid werd en de cursussen ging doen, maar het vogelaarswereldje is warm, vriendelijk, uitnodigend. Als afgeleide hiervan werk in mee in de Kamertjes en dat is heerlijk, met een enthousiaste groep mensen lekker buiten in de natuur werken.

Waarom ben je lid geworden?

Ik ben in een heleboel dingen in mijn leven om mij heen geïnteresseerd en daarbij vatte ik ooit het plan op om iets meer te weten te komen over vogels. Ik hoef er geen specialist in te worden. Als ik er iets meer van weet zodat ik de vragen die in me opkomen kan beantwoorden dan is het goed. Zoals ik nu ben begonnen aan een cursus wilde planten. Als ik dan buiten loop kan ik de wereld om me heen beter begrijpen.

Wat is je vreemdste ervaring op vogelgebied?

Bij mij in de tuin hangt al jaren een pimpelmezenkastje. Diverse generaties Pimpelmezen zijn er uitgevlogen. Sinds drie jaar is het in bezit genomen door een koolmezenpaar. Maar het mannetje is net een beetje te dik voor de invliegopening. Die moet tot wel acht keer aanvliegen en zijn buik inhouden om binnen te kunnen om de jongen te

voeren. Nu is hij voor het derde jaar bezig om het invlieggat groter te hakken. En dat gaat echt het hele jaar door. Het schiet niet erg op want dat kastje heb ik van stevig multiplex gemaakt. Alle burens hebben het er over, want het lijkt of daar een specht zit te hakken. Het is wel een komisch gezicht, ik heb er vanuit mijn keuken een mooi zicht op.

Wat is je lievelingsvogel?

Een speciale lievelingsvogel heb ik niet, elk beest heeft zo z'n charmes. Ik kan wel erg genieten van Kieviten. Die vliegen zo fladderig en toch weten ze heel precies waar ze zijn en uitkomen. Ook de gevechten die ze de lucht voeren met Zwarte Kraaien zijn geweldig om te zien. Zo zie je bijna nooit een Gaai in de tuin, en dan zitten er ineens vijf stuks in de wachtrij om van het nieuwe pindasnoer te kunnen snoepen. Prachtig. Ook de pikorde op de voertafel is mooi om te zien.

Wat doe je zoal op vogelgebied?

Weinig. Het is lang geleden dat ik aan een excursie heb meegedaan. Ik ging graag mee met Marjo, maar toen werd ik ziek en hield het op. Soms trek ik er zelf op uit, maar dan mis ik wel iemand die wat meer ervaren is. Ik ben geloof ik de allerlaatste die in een groep net dat ene bijzondere vogeltje ziet zitten en dat vliegt dan net weg. Mijn vogelkennis is ook niet zo groot, alhoewel ik in andere gezelschappen eenoog in het land der blinden ben.

Wat is het mooiste vogelland?

Ik heb weinig ervaring met vogelen in andere landen, dus Nederland. Ooit ben ik in Botswana geweest en daar vlogen hele mooie vogels rond. Ik heb er zelfs nog een vogelgids van.

Wat is je favoriete gebied in Nederland?

Om dicht bij huis te blijven: de waterplas tussen Teteringen en de Hoge Vucht. Ik heb te weinig ervaring in andere gebieden, alhoewel die bijna altijd mooier zijn. Ik kan in een verloren uurtje zo even naar de Waterdonken lopen en vogels spotten. En meteen een bakkie doen bij een van mijn kinderen.

Zijn we nog wat vergeten?

Ik heb twee krielkippen. Dat zijn tenslotte ook vogels. In de herfst en de winter lopen ze los in de tuin, maar nu moeten ze in de ren blijven, wat ze minder leuk vinden. Ik kan ze zien vanuit de keuken want de ren staat tegen de achtergevel aan en zij zien mij. Daar kan ik erg van genieten. In de winter lopen ze achter me aan als ik achter in de tuin naar de schuur ga, dat is wel grappig. Mijn kat en de kippen hebben respect voor elkaar, mijn kat is zelfs een beetje bang van ze.

Mijn kippen (Pavlovs) lopen als mannequins, de kippen van mijn zoon (Brahmanen) lopen als dokwerkers.

Ik vind het leuk om vogeltjes te breien. Als iemand een breipatroon van een vogeltje heeft zou ik dat wel willen hebben.

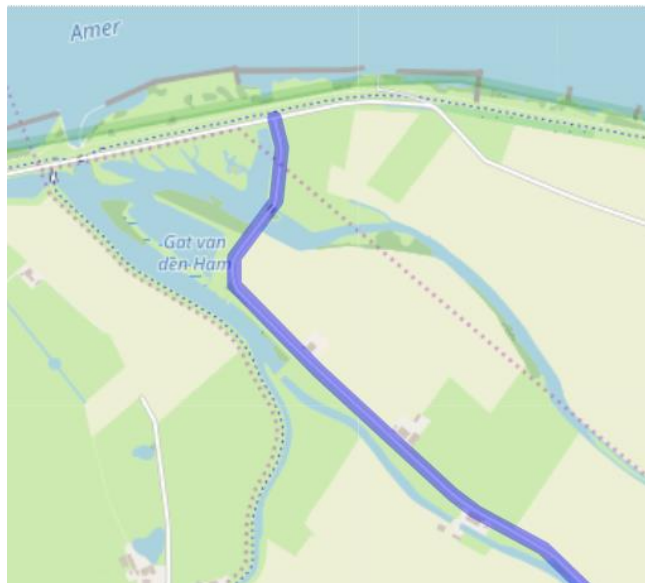
Ineke Buijnsters

Gat van den Ham

Algemeen

Het Gat van den Ham is een kreek, ontstaan tijdens de Sint Elisabethsvloed in de vijftiende eeuw, gelegen tussen Lage Zwaluwe en Drimmelen, net onder de Amer.

Ligging en bereikbaarheid

BEZOEKADRES HAMSEWEG, DRIMMELEN

Beschrijving

In 1954 werd een dijk aangelegd langs de zuidoever van de Amer. De kreek werd daardoor afgesneden van de rivier. Het waterpeil kon zo beter beheerst worden. De overgebleven kreek staat via een spuisluis in verbinding met de Amer. Het Gat van den Ham is enigszins geïsoleerd van de andere kreek: Vloedspui en Zwaluwse Haven. Het gebiedje wordt omgeven door redelijk grootschalig akker- en landbouwgebied.

Mogelijkheden

Vanuit Lage Zwaluwe is er een wandeling te volgen van ongeveer 16 kilometer. Wie dit te veel vindt rijdt naar de Hamseweg, en vanuit het gemaal aldaar kun je aan de oostkant een stuk heen en terug langs het water, en aan de westkant een dijk volgen om de kreek aan die kant van de weg af te speuren. Even doorlopen naar de Amerweg / Koekoekweg en je kunt de dijk beklimmen en van het uitzicht op de Amer genieten. Rond de spuisluis naar de Amer is het wat drukker, er wordt daar veel gevestigd. Op de Hamseweg was het op een doordeweekse ochtend heel rustig.

Wat is er te horen en te zien?

Er staan wat ruige bosjes langs de waterkant, her en der onbereikbare (lees rustige) plekjes met bomen, ondergroei en riet. Dus ook met alles wat zich daar thuisvoelt.

Bij ons bezoek lieten zich maar liefst vijf Nachtegalen horen en ook de Snor, Kneu, Grasmus, Rietzanger, Kievit, Grutto, Gele Kwik, Witte Kwik, Cetti's Zanger, Fitis en nog veel meer

Kijk maar op waarneming.nl bij Hooge Zwaluwe – Gat van den Ham / Zwaluwse Haven, of laat je verrassen.

DIJKWEG, GAT VAN DE HAM

GAT VAN DE HAM

Wilma Rasink

De Regenwulp

Jaarlijks worden er in onze omgeving Regenwulpen (Numenius phaeopus) waargenomen. De Regenwulp is vooral in voor- en najaar hier aanwezig, in de tweede helft van april/ mei en in de periode juli/september, op doortrek naar of uit de noordelijke broedgebieden in Europa.

Hij is nu waar te nemen, vaak in groepen voedsel zoekend in de wat vochtiger weilanden en akkers, op zoek naar wormen, slakjes, en overige bodemdieren. Aan de kust schakelt hij over op meer zoutminnende prooien, in de duinen worden zelfs bessen van kraaiheide gegeten!. Hij is onder andere recent gezien in het Markdal, op de Strijbeekse Heide en op de Bleeke Heide. Maar eigenlijk heb je overal de kans ze waar te nemen. Als ze overvliegen maken ze hun kenmerkende 'bie bie bie bie bei bie bie' geluid.

In het veld is de Regenwulp kleiner dan de Wulp, de omlaag gebogen snavel is wat korter, maar het zijn vooral de donkere kopstreep op de kruin en een meer wittige oogstreep die uitsluitel geven .

Wist u dat er zelfs zeven ondersoorten zijn van deze doortrekker. Wij zien voornamelijk de op IJsland broedende Numenius p islandica en de Numenius p phaeops, die meer in Noordoost Europa broedt. In verenkleed ze nauwelijks van elkaar te onderscheiden. Maar we moeten niet moeilijk doen, het blijft voor ons gewoon een Regenwulp.

In Noord-Brabant werden in de jaren zestig kleine groepjes Regenwulpen waargenomen, vooral in de omgeving van Halsteren, en in de grotere heidegebieden, Grote Peel en Kampinase Heide. In de jaren zeventig en begin tachtig, was het ven het Zwarte Goor, gelegen in de Strijbeekse Heide, in het voorjaar een bijzondere doortrekplek. Met Harry, Hans en Dre hielden we enkele jaren de tellingen bij. In de avonduren en tot na de schemering bleven we daar om de invallende wulpen te tellen.

Uit alle windrichtingen kwamen ze invallen, om op het ven te slapen, ze stonden met de poten in een laagje ondiep water, wat natuurlijk veilig voor hen was. Vierhonderd tot wel bijna twee duizend Regenwulpen telden we toen.

Concentraties werden toen gemeld in het westen en midden van Noord-Brabant (en aangrenzend België) , Drenthe, het oosten van Friesland en het noordwesten van Overijssel. In onze omgeving zag je ze vooral op de Strijbeekse Heide, de Oude Buisse Heide , de Regte Heide en Landschotse Heide, (Atlas 1987 SOVON).

Maar in de jaren daarna nam ieder jaar het aantal af tot er bijna geen wulp meer kwam slapen. Mede als gevolg van het geregeld droogvallen van het ven.

trekroute

De trek werd verlegd naar Drenthe en kustgebieden als Waddenzee, Waddeneilanden en het Deltagebied. Ook nu nog blijken de grootste aantallen langs de kust en in Noord-Nederland te verblijven.

Jaarlijks worden er nog altijd rond de 10.000 - 30.000 exemplaren geteld.

Tijdens vakanties naar IJsland, (13 juli-3 augustus 2000 en 1-18 juli 2013) hebben we de Regenwulpen goed kunnen bekijken. 90 procent van de IJslandse ondersoort broedt op IJsland! Het gedrag bleek overeen te komen met dat van de Wulp hier. Ook de baltsvlucht en het zanggeluid waren overeenkomstig! Een aparte ervaring.

We zagen ook dat de Regenwulpen daar de bessen van de kraaiheide en de beredruif aten.

Overigens waren ze minder schuw dan onze Wulpen.

Zelfs de ouders met pullen waren makkelijk te benaderen.

Willem Veenhuizen

Geraadpleegde literatuur

Handbook of the Birds of Europe the Middle East and North Africa, The Birds of the Western Palearctic, Volume III, S.Cramp etc, 1983.
Avifauna van Noord Brabant, van Erve 1967
Atlas van de Nederlandse vogels, 1987, SOVON
Atlas van de West-Brabantse broedvogels, 2007, SWEV
Vogelatlas van Nederland, SOVON 2018
Vogeldeterminatie 1989, A Harris , ea. A vd Berg, Thieme Baarn.

REGENWULPEN, FOTO ED VAN ZOONEN

Waarnemingen

10	Georde Fuut	21-4-2021	Breda	Emerput	Kees Wijnen
1	Roerdomp	26-4-2021	Altena	Noordwaard - Polder de Zalm	Jan van den Brandt
1	Koereiger	6-2-2021	Oosterhout	Dongendijksche Polder	Leo Nagelkerke
10	Purperreiger	28-4-2021	Moerdijk	Willemstad - Noordlangeweg - west	Adri Clements
8	Ooievaar	20-4-2021	Breda	Lage Vuchtpolder	Erik Dinslage
1	Rotgans	17-3-2021	Moerdijk	Ketelpolder	Ronald Buynsters
1	Amerika.-Wintertaling	27-4-2021	Altena	Noordwaard - Oude Dooijemanswaard	Rutger van Ouwerkerk
1	Krooneend	23-2-2021	Breda	Asterdplas	Tim van Oerle
1	Witoogeend	24-3-2021	Breda	Lange Bunders en Slangwijk	Rutger van Ouwerkerk
1	Zwarte Wouw	28-4-2021	Moerdijk	Willemstad - Noordlangeweg - west e.o.	Adri Clements
1	Rode Wouw	26-4-2021	Baarle-Nassau	Merkske - Singelheide	Jan Benoist
1	Steppekiekendief	24-4-2021	Moerdijk	Willemstad Hollandsch Diep	Adri Clements
1	Ruigpootbuizerd	16-2-2021	Breda	Rooskensdonk	Rutger van Ouwerkerk
1	Visarend	19-4-2021	Breda	Hooijdonk	Luuk van Oerle
1	Smelleken	4-3-2021	Oosterhout	Dorst e.o.	Arthur Kok
1	Boomvalk	28-4-2021	Breda	Bavel	Reinier van Loo
1	Slechtvalk	5-3-2021	Altena	Woudrichem	Jos Quirijnen
2	Patrijs	28-2-2021	Halderberge	Oudenbosch - Grote Zilveren Hoek	Laurie Rijdsdijk
1	Steltkluut	25-4-2021	Woensdrecht	Noordpolder van Ossendrecht	Toos Timmermans
1	Houtsnip	9-3-2021	Breda	Wendel	Ad Rijnen
34	Groenpootruiter	22-4-2021	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Cobien van 't Riet
9	Bosruiter	26-4-2021	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Martin van Leest
1	Terekruiter	24-4-2021	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Harry van Vugt
3	Dwergmeeuw	22-4-2021	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Gert Bouwmeester
2	Reuzenster	24-4-2021	Breda	Gemaal Kraaienest	Erik van Boxtel
2	Witwangster	24-4-2021	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Harry van Vugt
1	Velduil	25-3-2021	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Martin van Leest
1	Draaihals	28-4-2021	Etten-Leur	Kelsdonk e.o.	Sandra Aarts
2	Middelste Bonte Specht	1-4-2021	Oosterhout	Boswachterij Dorst	Josina Roks
1	Kleine Bonte Specht	22-4-2021	Oosterhout	Boswachterij Dorst	Tim Bijl
140	Oeverzwaluw	18-4-2021	Breda	Waterkokers	Toos Timmermans
1	Duinpieper	21-4-2021	Breda	Hooijdonk	Erik van Boxtel
9	Gele Kwikstaart	4-4-2021	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Boy Possen
1	Engelse Kwikstaart	27-4-2021	Altena	Noordwaard - Polder Keizersguldenwaard	Rutger van Ouwerkerk
1	Grote Gele Kwikstaart	8-2-2021	Breda	Lage Vuchtpolder	Ton Pieterse
1	Rouwkwikstaart	27-2-2021	Altena	Noordwaard - Polder Muggenwaard	Ineke Buijnsters-Lips
1	Zwarte Roodstaart	28-3-2021	Breda	Valentijnlaan	Robert Volkers
1	Paapje	15-4-2021	Alphen-Chaam	Chaam - Hondsdonk	Hannie van Gils
2	Tapuit	21-4-2021	Altena	Noordwaard - Polder Happenhennip	Richard de Jonckheere
2	Beflijster	27-4-2021	Oosterhout	Boswachterij Dorst	Marit Kamp
1	Baardman	7-3-2021	Breda	Hooijdonk	Erik van Boxtel
1	Raaf	12-4-2021	Breda	Lage Vuchtpolder	Leo Nagelkerke
1	Europese Kanarie	11-3-2021	Breda	Spoitpark	Erik van Boxtel
1	Grauwe Gors	16-4-2021	Altena	Deeneplaatweg - Midden	Jan van den Brandt

Onze werkgroepen

Stadsvogels	Willem Veenhuizen	stadsvogels@westbrabantsevwg.nl	De Kamertjes	Jan Benoist	kamertjes@westbrabantsevwg.nl
Roofvogels	Raymond van Breemen	roofvogels@westbrabantsevwg.nl	Knotwerkgroep	Vacant	knotwerkgroep@westbrabantsevwg.nl
Uilen	Martin van Leest	uilen@westbrabantsevwg.nl	4^e Bergboezem	Kees van der Krift	cvdkrift@gmail.com
Watervogels	Vacant	watervogels@westbrabantsevwg.nl	Dintelse Gorzen	Ronald Buijnsters	dintelsegorzen@westbrabantsevwg.nl
Weidevogels	Agnes van der Sanden	weidevogels@westbrabantsevwg.nl	Excursies	Martin van Leest	excursies@westbrabantsevwg.nl
Rooskensdonk	Cees Huijben	rooskensdonk@westbrabantsevwg.nl			

Middelste Bonte Specht,
Blauwborst, Dodaars,
Scholeksters

Foto's Ria Lambregts

